

Virtuaalvääringu teenuse pakujate kohustused korrespondentsuhetes

Kellele: Virtuaalvääringu teenuse pakujad

Kellelt: Rahapesu Andmepüroo

Kuupäev: 6.03.2025

Juhis defineerib ja toob välja virtuaalvääringu teenuse pakujate ja finantseerimisasutuste vaheliste korrespondentsuhete riskikohad ja virtuaalvääringu teenuse pakujate kohustused.

Korrespondentsuhted

Juhises mõeldakse korrespondentsuhte all ühe virtuaalvääringu teenuse pakkuja poolt teisele virtuaalvääringu teenuse pakujale või finantseerimisasutusele¹ pakutavaid teenuseid. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus (edaspidi RahaPTS) defineerib korrespondentsuhteid² kui finantseerimisasutuste³ omavahelisi suhteid, sealhulgas selliseid suhteid, milles korrespondentasutus osutab respondentasutusele sarnaseid teenuseid tema klientide teenindamiseks; ning suhteid, mis on loodud krüptovaratehingute või krüptovaraülekannete tegemiseks. Sarnaselt pangandussektori korrespondentsuhtele, iseloomustab ka finantseerimisasutuste vahelist korrespondentsuhet selle pidev ja korduv olemus.

Korrespondentsuhte osapooled:

Korrespondentasutus ehk
korrespondentteenuse pakkuja

Virtuaalvääringu teenuse pakkuja

Respondentasutus ehk
korrespondentasutuse klient

Virtuaalvääringu teenuse pakkuja
klient

Tehingust lõplikult kasusaav
klient

Virtuaalvääringu teenuse pakkuja
kliendi klient

Korrespondentsuhetes virtuaalvääringu teenuse pakkuja kliendiks olevad finantseerimisasutused võivad olla näiteks krüptovarateenuse osutajad, Forex maakleri teenuse pakujad, investeerimisühingud, kauplemis- ja finantsteenuse pakujad, makseteenuse pakujad jne⁴.

Korrespondentsuhete riskid

Korrespondentteenuse osutamisega kaasnevad tavapärasest suuremad rahapesu ja terrorismi rahastamise ning finantssanktsiooni rikkumise, sh massihävitussrelvade rahastamise riskid, sest:

- korrespondentasutusel ei ole tavaliselt ärisuht lõplikult kasusaavate klientidega ning nad ei tea tavaliselt nende isikut ega alustehingu olemust või eesmärki, mis võib raskendada kahtlaste tehingute tuvastamist ja vähendada suutlikkust kohaldada piisavaid hoolsusmeetmeid nendele tehingutele;
- korrespondentasutused ei rakenda üldjuhul lõplikult kasusaavate klientide suhtes ise vahetult hoolsusmeetmeid, vaid sõltuvad selles oma klientidest, kes ei pruugi piisavalt tõhusalt tuvastada riskantseid tegevusi või oma kliente ehk lõplikult kasusaavaid kliente;
- tegelike kasusaajate ja tehingutes kasutatava vara päritolu tuvastamine on tavapärasest keerulisem;

¹ Finantseerimisasutused RahaPTS §6 lg 2

² Korrespondentsuhe RahaPTS § 7 lg 2

³ Kuna virtuaalvääringu teenuse pakujatele kohaldatakse RahaPTS-is finantseerimisasutuste kohta sätestatud, siis kohalduvad virtuaalvääringu teenuse pakujatele korrespondentsuhetes samaväärsed nõuded (RahaPTS § 2 lg 5)

⁴ Tegemist ei ole ammendava nimekirjaga. Finantseerimisasutuste nimekiri RahaPTS §6 lg 2

- vara liikumise ketis on minimaalselt üks lüli rohkem ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vaatest ka läbipaistvus sellevõrra väiksem.

Lisaks tuleb korrespondentasutuse riskide hindamisel arvesse võtta, et finantseerimisasutused võivad tegutseda ka riikides, kus finantseerimisasutusena tegutsedes ei ole tegevusluba nõutav. Sellistes jurisdiktsioonides võib üldse puududa või olla nõrgem järelevalve finantseerimisasutuste üle, mis võib suurendada rahapesu ja terrorismi rahastamise riske. Kui finantseerimisasutusel puudub tegevusluba ning ei ole ka ametlikku järelevalvet, ei saa korrespondentasutus täielikult usaldada oma kliendist finantseerimisasutuse tegevust. Seetõttu on oluline, et korrespondentasutus arvestaks korrespondentsuhetes kliendi ja kogu tema tehingutega seotud riskiprofiili (kliendiga, geograafilise ning toodete, teenuste ja tehingutega seotud riskitegureid) ning rakendaks täiendavaid hoolsusmeetmeid, et maandada võimalikke riske.

Korrespondentasutuse kohustused hoolsusmeetmete rakendamisel

Korrespondentsuhetes tuleb alati rakendada kõiki tavapäraseid kliendi suhtes kohaldatavaid RahaPTS § 20 lg 1 hoolsusmeetmeid.

Korrespondentsuhetes valib korrespondentasutus, kas ta toetub respondentasutusele, kes kohaldab lõplikult kasusaavatele klientidele hoolsusmeetmeid või kohaldab ta lõplikult kasusaavate klientide suhtes otse ise hoolsusmeetmeid:

- 1) kui korrespondentasutus ei kohalda ise lõplikult kasusaavate klientide suhtes hoolsusmeetmeid ning soovib selles osas toetuda respondentasutusele, siis peavad täidetud olema täiendavad hoolsusmeetmed RahaPTS § 40 lg 2, v.a keelatud kohaldada juhtudel, kus kliendiks olev respondentasutus on asutatud suure riskiga kolmandas riigis (RahaPTS § 40 lg 3).

See eeldab, et korrespondentasutus:

- kogub piisavalt andmeid ja kasutab mõõdikuid, mis võimaldavad tegelikkuses aru saada respondentasutuse klientide ehk lõplikult kasusaavate klientide riskistruktuurist (klientide residentsus, kõrge riskiga klientide osakaal ja tegevusalad jmt);
- kui RahaPTS § 40 lg 2 tingimused pole täidetud, peab korrespondentasutus lõplikult kasusaavate klientide suhtes ise hoolsusmeetmeid kohaldama.

- 2) kui korrespondentasutus kohaldab ise lõplikult kasusaavate klientide suhtes hoolsusmeetmeid, siis peavad olema rakendatud kõikide respondentasutuse klientide ehk lõplikult kasusaavate klientide suhtes kõik tavapärased RahaPTS § 20 lg 1 hoolsusmeetmed.

Juhul, kui tegemist on piiriüleste korrespondentsuhetega respondentasutusega kolmandast riigist või kõrgema rahapesu- või terrorismi rahastamise riskiga riigist⁵, siis tuleb rakendada lisaks tavapärastele hoolsusmeetmetele täiendavaid hoolsusmeetmeid RahaPTS § 40 lg 1 ja lg 1¹ ning RahaPTS § 39.

See eeldab, et korrespondentasutus:

- omab reegleid ja defineerib, millised respondentasutused on kõrgema riskiga;
- omab meetmeid, et tuvastada, kas respondentasutus on või on muutunud kõrge riskiga või kolmanda riigi respondentasutuseks;
- seirab pidevalt ärisuhet ja ajakohastab perioodiliselt andmeid.

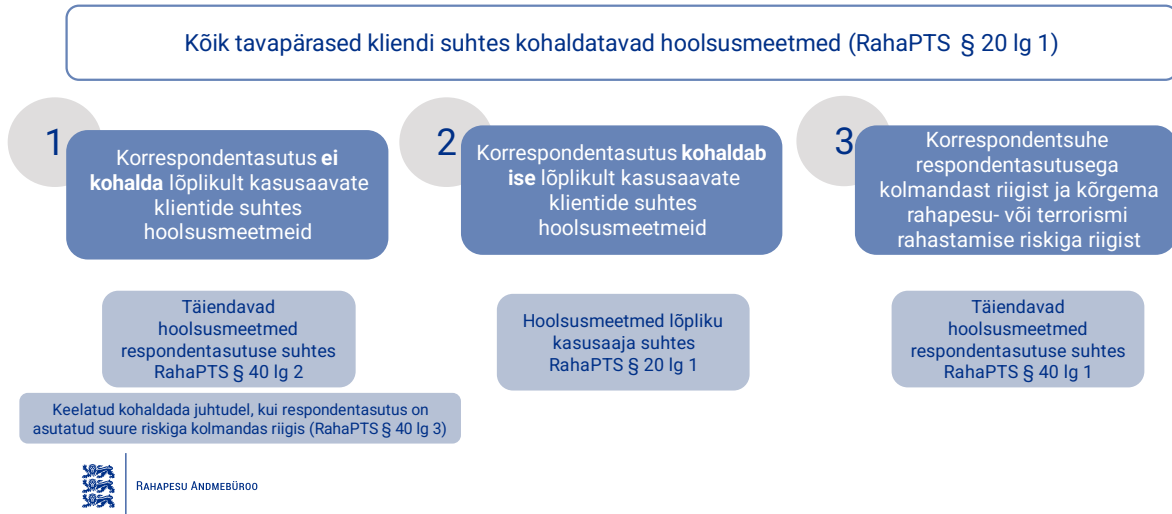
⁵ Kolmandad riigid või kõrgema rahapesu- või terrorismi rahastamise riskiga riigid:
1) Euroopa Liidu määratletud kõrge riskiga kolmandad riigid: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2016/1675/2024-02-07#E0001.

2) Rahapesu Andmebüroo kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikide loetelu: https://fiu.ee/sites/default/files/documents/2024-09/Lisa.%20K%C3%B5rgema%20terrorismi%20rahastamise%20riskiga%20riikide%20nimekirj_18.09.2024.pdf

3) FATF-i (Financial Action Task Force) soovitusel <https://www.fatf-gafi.org/en/countries.html#high-risk>

Lisaks eelnevale, peab krüptovarateenuse osutaja korrespondentsuhete sõlmimisel ja teenuse osutamisel igal juhul arvestama Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse asjakohaste suunistega.

Korrespondentasutuse kohustused hoolsusmeetmete rakendamisel

Korrespondentteenuse osutamiseks peab korrespondentasutus:

- tagama asjakohaste protseduurireeglite ja sise-eeskirjade olemasolu;
- looma sobiva organisatsioonilise lahendi korrespondentteenuse osutamiseks ja sellega kaasnevate riskide juhtimiseks;
- omama efektiivset riskikontrollisüsteemi;
- tundma oma respondentasutust ja temaga seotud riske ehk:
 - mõistma respondentasutuse tegevuse olemust (info kogumine ja ajakohasena hoidmine);
 - veenduma tegevusloa ning nõuetekohase rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrollisüsteemi olemasolus ja toimimises (kohapealsed kontrollid, kaugkontrollid, pistelised kontrollid);
 - tundma respondentasutuse kliendibaasi riskistruktuuri;
 - sõlmima konkreetsete nõuete ja tingimustega lepingu respondentasutusega, sh tagama kõigi vajalike andmete kättesaadavuse;
 - jälgima korrespondentsuhet pidevalt.

Korrespondentsuhetes on asjakohane kasutada näiteks finantsinstitutsioonidele mõeldud Wolfsbergi kontrollküsimustikku⁶, mille eesmärk on hinnata vastavust rahapesu ja terrorismi rahastamise vastastele meetmetele, et tugevdada hoolsusmeetmete rakendamist korrespondentsuhetes. Sellised kontrollküsimustikud sobivad korrespondentsuhtes ka virtuaalvääringu teenuse pakkujatele, kuna need pakuvad standardiseeritud ja süsteemset lähenemist rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamiseks ning aitavad tagada vastavust regulatiivsetele nõuetele. Küll aga peab virtuaalvääringu teenuse pakkuja arvestama enda spetsiifiliste toodete, teenuste ja kanalitega, mida ta kasutab.

Küsimused, mida endale korrespondentasutusena esitada:

- Kas respondentasutusel on tegevusluba, mis vastab EL-is kehtivatele nõuetele?
- Milliseid tooteid ja teenuseid pakub respondentasutus, mis jurisdiktsioonides (ehk millistele sihtturgudele) ja milliste müügikanalite kaudu ta seda teeb?

⁶ Soovituslik kontrollküsimustik korrespondentsuhetes: *Wolfsberg Grupp: Financial Crime Principles for Correspondent Banking (2022); Correspondent Banking Due Diligence Questionnaire (CBDDQ)*.

- Milline on respondentasutuse kliendibaas?
- Kas respondentasutuses rakendatavad kontrollisüsteemid on asjakohased ja efektiivsed?
- Kas järelevalveasutus on respondentasutuse tegevuses puuduseid tuvastanud?
- Milliseid rahvusvahelisi sanktsioone korrespondentasutus järgib?
- Kas pooltevahelises lepingus on mõlema poole õigused ja kohustused selgelt määratletud? Kas korrespondentasutus saab respondentasutusest vajadusel kiiret ja ammendavat infot tehingust lõplikult kasusaava kliendi suhtes kohaldatud hoolsusmeetmetest?
- Milliste meetmetega teeb korrespondentasutus kindlaks, et respondentasutus kohaldab ka tegelikkuses RahaPTS-is ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu asjakohastes direktiivides sätestatuga võrdväärseid meetmeid?
- Kas korrespondentasutus kogub piisavalt andmeid ja kasutab mõõdikuid, mis võimaldavad tegelikkuses aru saada respondentasutuse klientide ehk lõplikult kasusaavate klientide riskistruktuurist? Respondentasutuse kliendibaasi kõrge riskiga klientide osakaal, klientide residentsus, tegevusalad jmt? Kas jälgitakse, et tehingust lõplikult kasusaavate klientidega kaasnev risk on kooskõlas korrespondentasutuse riskiisuga?
- Kuidas toimib korrespondentasutus, kui esinevad tõrked RahaPTS § 20 ja § 40 kohaldamisel?